

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Det mångkulturella klassrummet

**En kvalitativ studie om fem elevers åsikter kring firandet
av religiösa högtider i skolan**

Cecilia Fernström

Angelica Lindell

Examensarbete 10 poäng
inom Allmänna Utbildningsområdet
Läraryrket
Höstterminen 2006

Handledare
Carl-Johan Svensson
Examinator
Ulla Lundberg

SAMMANFATTNING

Cecilia Fernström & Angelica Lindell

Det mångkulturella klassrummet

En kvalitativ studie om fem elevers åsikter kring firandet av religiösa högtider i skolan.

Antal sidor: 29

Syftet med det här examensarbetet är att undersöka hur några flerkulturella elever, i skolår sex, upplever att deras religiösa högtider uppmärksammas i sin mångkulturella skola. Vi vill även undersöka hur viktigt eleverna upplever att det är, att deras klasskamrater får lära sig om hans/hennes kulturs traditioner och vice versa. Våra frågor är följande:

- Hur upplever eleverna att deras religiösa högtider uppmärksammas i skolan?
- Hur viktigt upplever eleverna att deras klasskamrater får lära sig om hans/hennes kulturs traditioner och vice versa? Vilka argument anger de?
- Finns det någon skillnad mellan katolikernas och muslimernas åsikter angående att lära sig om andra elevers religiösa högtider?

För att få svar på frågorna genomförde vi intervjuer med fem elever från en mångkulturell skola.

Ingen av eleverna har fått berätta om hur de firar sina högtider hemma. De har heller inte fått mycket annan kunskap om sina högtider än genom religionsboken. Två av de fem eleverna tycker att både de muslimska och de kristna högtiderna borde uppmärksammas mer i skolan. Muslimerna tyckte att det var viktigare än katolikerna att lära sig om andra religioners traditioner.

Sökord: mångkultur, högtider, grundskola

Postadress
Högskolan för lärande
och kommunikation (HLK)
Box 1026
551 11 JÖNKÖPING

Gatuadress
Gjuterigatan 5

Telefon
036-157700

Fax
036162585

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Bakgrund	2
2.1	<i>Det mångkulturella Sverige</i>	2
2.2	<i>Skolans olika kulturer och religioner</i>	2
2.3	<i>Olika religioners högtider i klassrummet</i>	4
2.4	<i>Allmänt om religionstillhörighet</i>	6
2.4.1	Katolicism	6
2.4.2	Islam	7
2.5	<i>Sammanfattning av bakgrund</i>	8
3	Syfte	9
4	Metod	11
4.1	<i>Datainsamling</i>	13
4.2	<i>Intervjuer</i>	14
4.3	<i>Databearbetning</i>	15
5	Resultat	16
5.1	<i>Intervjusvar</i>	16
5.2	<i>Resultatsammanfattning</i>	19
5.3	<i>Förhållningssätt</i>	20
6	Diskussion	21
6.1	<i>Metod</i>	21
6.2	<i>Resultat</i>	22
6.3	<i>Ämnet</i>	24
6.4	<i>Uppsatsförslag</i>	25
7	Referenser	26

Bilagor

1 Inledning

Den svenska skolan med dess olika utmaningar och problem, är mycket omskriven och omdebatterad med avseende på integrationsfrågan. Skolan har en central roll i det svenska samhället och alla måste förhålla sig till den. Med detta menas att man måste anpassa sig i viss grad till den kultur där man befinner sig, men även kunna behålla delar av den kultur man kom ifrån. Lärarnas uppgift är att stödja alla elever, oavsett kulturell bakgrund och få dem att uppleva att det är en tillgång att gå på en mångkulturell skola, då man lär sig mycket av varandra. Frågan är dock om alla elever får båda sina kulturer tillgodosedda i skolan. Vi har upplevt under vår verksamhetsförlagda utbildning att fallet inte alltid är så. Vår målsättning är därför att, genom en kvalitativ undersökning, ta reda på några flerkulturella elevers, i årskurs sex, syn på hur deras religiösa traditioner uppmärksammas. När det gäller de religiösa högtiderna, som är viktiga för många elever, är det lätt som lärare att man bara uppmärksammar de kristna högtiderna och glömmer bort de andra. Risken med det är att de elever, som tillhör två kulturer, växer upp utan att känna sig stolta över den kultur de har utöver den svenska.

2 Bakgrund

2.1 Det mångkulturella Sverige

Sverige är ett land som många invandrat till och en del av dessa människor har en helt annan kultur och religion med sig. Svårigheterna med att komma in i det svenska samhället och bli en del av det, kan vara stora (Myrman, 1993). När man måste flytta till ett annat land, till exempel på grund av krig, blir ibland den egna kulturen mycket viktigare än den var i hemlandet. Enligt Herlitz (1991) blir bönelivet bland muslimerna ofta mer viktigt i exil än hemma. Om en svensk flyttar till ett annat land och därmed en annan kultur, kan det bli att han/hon exempelvis firar högtiderna mer intensivt än han/hon skulle ha gjort i Sverige. Herlitz menar att anledningen till att det ofta blir så, är att man inte vill glömma sin identitet och sitt ursprung.

I Sveriges grundlag står det att ”Etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas” (Holmberg, & Stjernquist, 1980, s. 45). Minoriteter har alltså en rättighet att behålla sin religion och kultur här i Sverige. Även människor som saknar svenskt medborgarskap, har rätt till att utöva sin religion fritt i detta land. Sverige sägs vara ett *pluralistiskt samhälle* numera, vilket betyder att många av medborgarna har skilda religioner, etniska tillhörigheter och olika kulturtraditioner. (Otterbeck, 2000). Haglund (2004) påpekar att mångkulturalism och flerspråkighet är naturliga delar av detta moderna samhälle och det betyder att ekonomi, kultur och de sociala delarna, framförallt den språkliga mångfalden förändras.

2.2 Skolans olika kulturer och religioner

Sigrell (1990) skriver hur viktigt det är att veta att lärare påverkar elever med sina åsikter och värderingar. Lärare ska ta tillvara på att lära elever att alla människor har samma rättigheter och värde oavsett bakgrund och ursprung. Detta finns också nedskrivet i 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet (Läraryrket, 2002). Förståelse för andra kulturer, respekten för andra människors egenvärde samt att motverka förtryck mot individer är också delar som läroplanen understryker.

I ny forskning (Johansson, 2006) påpekar elever att det är spännande och intressant att gå i en mångkulturell skola. Det tycker de därför att de då lär sig mer om andra länder, kulturer, religioner och språk. Dessutom behöver ingen känna sig utanför på en mångkulturell skola eftersom det är många barn som har tillhörighet i andra kulturer än den svenska. Eleverna påpekar också att man lär sig att alla har samma rättigheter och lika värde.

Att flytta till en annan kultur, är allt annat än lätt, då många förändringar sker. Dagligen ser man händelser som står i stark kontrast till den etik och moral man är van vid och uppfostrats till. Detta kan kännas betungande att veta, att det är den kulturen, normerna och värdegrunden som man snarast möjligt måste anpassa sig till (Haglund, 2004). Om detta står det i kursplanen för grundskolan så här:

Kultur i vid bemärkelse innebär ett komplicerat nätverk av osynliga normer, regler och förhållningssätt. Centralt i ämnet svenska som andraspråk är att synliggöra likheter och skillnader mellan ursprungskulturens och det svenska samhällets synsätt och värderingar för att eleverna ska förstå den värdegrund, den svenska skolan och det svenska samhället vilar på. (Skolverket, 2000, s. 104 – 105)

Med detta som utgångspunkt kan man tänka på att dessa kulturmötesfrågor ska behandlas ofta i undervisningen (Hyltenstam och Lindberg, 2004). Ju mer man vet, om andras kulturer och om sin egen, desto lättare blir det att förstå och möta andra kulturer (Herlitz, 1991). För att kunna kommunicera med varandra, i kulturella lärandemiljöer, krävs det att det finns en kunskap om ”mig själv” och om ”de andra”, vilket är ett måste för att kulturell kommunikation ska kunna uppstå (Allwood, 2000). I boken *Svartskallar, så funkar vi* (Pascalidou, 2003) skriver Zaida Catalán: ”Jag har aldrig reflekterat över att jag inte skulle vara lika mycket svensk som mina vänner. Jag har alltid känt en stolthet i att vara svensk, chilensk och lite mapuche-indian. Mitt annorlundaskap har varit något jag värnat om och känt mig trygg i.” (s. 42) Att ha elever med olika kulturella bakgrunder, på en och samma skola, är en tillgång för både lärare och elever menar Cowen (1997).

Redan i Lgr80 påpekas att lärare har ett stort ansvar, att stärka elevernas tilltro och självkänsla till sin egen kulturbakgrund. Det står också att det är viktigt för alla elever att känna sig trygga i sitt förhållande till den egna kulturen, för att de ska kunna förmedla kunskap om den och acceptera och lära sig om andra kulturer (Beijer, 1989).

I litteratur, drama, musik och bild får alla elever, oavsett om de kommer från en minoritetskultur eller om de har svenskt ursprung, skaffa sig förståelse och respekt för andras värderingar, värden och kulturer (Beijer, 1989).

Ett interkulturellt synsätt fanns i undervisningen redan på 80-talet. I Lgr 80 står det bland annat, att en människas språk hänger ihop med hennes livssituation och personlighet. Om det sambandet bryts kan det begränsa utvecklingen av både personligheten och språket. Undervisningen ska därför stärka elevernas självförtroende så att de vågar yttra sig och stå för sina åsikter. Undervisningen ska därför utgå från de erfarenheter och de språk eleverna ha (Skolöverstyrelsen, 1980).

Idag sägs det, enligt Lorentz (2006), att skolan är en central arena för integration mellan kulturer och där interkulturell pedagogik är en naturlig del för både lärare och elever. Kunskapen om den interkulturella pedagogiken blir allt större i samhället och på skolorna, men mer information behövs fortfarande för att alla, oavsett kulturell bakgrund, ska få den utbildning de behöver i Sverige.

2.3 Olika religioners högtider i klassrummet

Aycan Borzarlan (2001) är en kurdisk kvinna som arbetar framförallt som ansvarspedagog med barn i behov av särskilt stöd. Hon understryker hur viktigt det är, att barn och ungdomar med annan kulturell bakgrund, får bekanta sig med de svenska högtiderna på ett tydligt sätt. Detta hjälper när de ska etablera en bra kontakt med det svenska samhället och infödda svenskar. Hon menar dock att det är mycket viktigt för pedagogerna att ha en positiv syn på den kultur, som elevens föräldrar representerar, för att eleven ska vara stolt och känna tillhörighet i två kulturer. Alla människor behöver något att se fram emot och högtider tycker de allra flesta är betydelsefulla, roliga och därmed efterlängtrade. Firar högtider gör nästan alla människor, påpekar Borzarlan (2001), och de ska därför vara en naturlig del av undervisningen. Det är då viktigt att pedagogerna berättar varför traditioner är viktiga i livet. Det är också positivt att ge de elever, som firar högtider som inte ingår i den svenska kulturen, exempelvis Ramadan, en stund i rampljuset när högtiden äger rum. De får berätta om sina upplevelser kring firandet för de andra eleverna och pedagogerna, vilket gör att de får känna att andra är intresserade av att veta hur de firar högtider i sin familj.

Att ha många elever i klassrummet, som tillhör två olika kulturer, ökar toleransen för vad som kan vara främmande för någon som inte själv tillhör samma kultur. Många lärare kan ha problem med Jehovas vittnens synsätt, enligt Hultinger och Wallentin (1996). De menar att få lärare, ifrågasätter muslimernas val av att inte äta griskött eller hinduerna rätt att ha på sig turban, men när ett Jehovas vittne inte vill fira sin eller kamraternas födelsedagar eller delta vid FN-dagen tycker man det är konstigt. Föräldrarnas och barnens religion ska respekteras på skolan, även om man som lärare inte har samma synsätt som dem (Hultinger & Wallentin, 1996).

Ibland vill elever vara lediga när vissa högtider infaller, exempelvis Ramadan för muslimer. Rektor har då ansvar att bestämma om eleverna ska få lov att vara lediga. Enstaka lov dagar brukar inte medföra några problem med tanke på att många elever med svensk bakgrund får extra ledigt vid behov, exempelvis vid en resa (Otterbeck, 2000).

Att ha elever med annan tro än den kristna, som till exempel muslimer eller religiösa minoriteter, kan vara svårt för läraren. Detta bland annat på grund av att vid de svenska högtiderna och vid skolavslutningar går klassen eventuellt till kyrkan och sjunger psalmer. Vid påsk och jul läser man ofta om Jesus och man har pysseldagar som kan bli svårt för exempelvis muslimer att inte koppla till kristendomen. De här eleverna kan ha olika förhållningssätt till om de vill medverka eller inte vid de kristna högtiderna. Detta gäller främst muslimer men kan även gälla för övriga religioner, till och med katoliker och ortodoxa, då den kristna tron skiljer sig. Förhållningssätten är följande enligt Otterbeck (2000):

1. Eleverna vill inte och får inte vara med för sina föräldrar, för att det strider mot deras religion.
2. Eleverna får inte vara med för sina föräldrar, men de vill delta passivt, för att inte utmärka sig för mycket i klassen.
3. Vissa av eleverna kanske inte är särskilt troende när det gäller deras egen religion och väljer därför att vara med när de kristna högtiderna firas. Även deras föräldrar tillåter detta.

Ett exempel på det första förhållningssättet är att om studenter vill bjuda på en kaka på sista dagen av den verksamhetsförlagda utbildningen, kan en elev fråga om kakan har något med någon svensk kristen högtid att göra och att i så fall vill han/hon inte äta den. Detta kan förekomma och då behöver man som lärare upplysa eleven om varför det bjuds på kaka i skolan (Otterbeck, 2000).

Det andra förhållningssättet går ut på att eleverna vill delta passivt i firandet av de svenska högtiderna, för de vill inte utmärka sig genom att inte vara med. Exempelvis när hela klassen ska till kyrkan och sjunga psalmer vid skolavslutningen, vill dessa elever känna sig delaktiga i gemenskapen. Därför vill de följa med till kyrkan, men är inte med och sjunger, detta vill de göra trots att deras föräldrar är emot det. I slutändan är det ändå vårdnadshavaren som bestämmer och det är viktigt att det finns en ömsesidig respekt mellan föräldrar och lärare (Otterbeck, 2000).

Enligt det tredje förhållningssättet deltar eleverna i firandet av de kristna högtiderna (Otterbeck, 2000). I en intervju påpekar även Bozarslan (Lumholdt, 2000) att i Sverige är lärare skyldiga att erbjuda eleverna de svenska traditionerna. Hon poängterar också att de på förskolan, som hon arbetar på, julpysslar, påskpyntar och sjunger sånger som passar högtiderna. Man behöver dock, som lärare, inte alltid blanda in religiösa aspekter av högtiderna, menar hon. Vissa elever kanske inte heller är särskilt troende och har då inga problem med att delta vid firandet av svenska högtider.

Avslutningsvis kan man säga när det gäller de olika förhållningssätten, att det kan vara svårt för skolor med många invandrade elever, att ta ställning till hur man ska göra med de svenska kristna högtiderna. Man kan inte ta bort dem helt, för då skulle det troligtvis bli väldiga protester från oss som har endast svensk bakgrund. Att befria muslimer och religiösa minoriteter från undervisning som har med kristendom att göra, strider mot skolans målsättning. Dessa elever kan inte tvingas att delta i gudstjänsthandlingar, för det strider mot religionsfrihetens grundprinciper (Otterbeck, 2000). De tre förhållningssätten vi tagit upp går att använda som ett analytiskt verktyg, därför tar vi även upp dem i resultatdelen.

2.4 Allmänt om religionstillhörighet

En religiös tradition är ett förråd som överförs mellan generationer som exempelvis berättelser, normer, ritualer och värderingar. Man kan dock välja det inom religionen som man känner ger mening åt livet, skänker tröst och ger glädje. Religionen är därför individuell och flexibel, den går att anpassa till nya miljöer. Följande information, om katolicism och islam, finns med på grund av att de elever vi intervjuade tillhörde en av dessa religioner. Informationen kan vara till hjälp för att få mer förståelse för vår undersökning.

2.4.1 Katolicism

Den katolska kyrkan är densamma som romersk-katolska kyrkan. Den är kristen och leds av påven i Rom. Denna kyrka hävdade förr, att det var den enda sanna kristna kyrkan och att den bildades av Jesus genom aposteln Petrus. Anledningen till att den protestantiska kyrkan inte anses som riktigt kristen, enligt den katolska, är för att den bara har två sakrament medan den katolska har sju stycken. Något som anses väldigt viktigt inom den katolska kyrkan, är läran om påven. Han anses vara ofelbar, då han ska vara den som ska tolka uppenbarelsen (Broomé, 1985).

Det katolska gudstjänstlivet ser väldigt olika ut beroende på var i världen man befinner sig, men även inom ett land kan det skilja sig. Under advent och jul gäller olika seder i de katolska hemmen. Fyrtio dagar före påsk fastar katolikerna och det kan man göra på olika sätt, till exempel genom att avstå från godis eller tobak. Sedan är det den stilla veckan som är veckan före påskdagen. Den veckan och under påskhelgen ska de troende leva sig in i dramat kring Jesu död och uppståndelse. Bland helgonen, har Maria första platsen, därför att det var henne Gud gav den till i frälsningshistorien. Hon är katolicismens främsta förebild i tron och i kärleken (Broomé, 1985).

Det finns inga direkta förbud mot exempelvis alkohol och tobak. Man ska själv bedöma vad som kan vara skadligt för sig själv, eller någon annan och då ska man avstå från det. Om man finner något som är bra för sig själv, eller någon annan, är man fri att använda det. Det är alltså det egna samvetet som avgör vad man bör avstå ifrån och inte. Att gå på söndagsmessa är en plikt för en katolik, där läser man i bibeln och därför anses det inte som nödvändigt att man läser i den hemma (Broomé, 1985).

2.4.2 Islam

Islam är världens mest utbredda religion efter kristendomen. I Afrika och Syd- och Ostasien finns de flesta muslimerna. Det finns två inriktningar inom islam och dessa är sunni- och shiamuslimerna. Sunnimuslimerna är de rättrogna muslimerna, medan shiamuslimerna har lättare att anpassa sig till nya kulturer. Hur man ska yttra sig talar islams fem pelare om och dessa är:

- Trosbekännelsen, Gud (Allah) är den *enda* guden
- De fem dagliga bönerna
- Fastan som infaller under månaden Ramadan
- Allmosan, man ska som människa, avstå en del av sin egendom till de fattiga
- Vallfärden till Mekka, ska man om man har möjlighet utföra minst en gång i livet (Hjärpe, 2002)

Muslimerna avstår från att äta kött och blod från svin och gris samt annat kött, som inte är slaktat på ett speciellt sätt. Alkoholhaltiga drycker är accepterat inom islam, men i måttliga mängder och speciellt för medicinskt bruk (Hjärpe, 2002).

Under Ramadan som är en mycket viktig tradition inom islam, fastar muslimerna en hel månad. Ramadan är årets nionde månad och det var i denna månad Muhammed blev kallad till profet av Gud. Under Ramadan dricker och äter muslimerna innan solen gått upp och efter att den gått ner. Barn, sjuka människor och gravida kvinnor behöver inte fasta. Under fastan vill Gud att människorna ska känna hur det är att vara fattig och därmed hungrig och törstig. Ramadan handlar om att bry sig om och respektera andra människor (Hjärpe, 2002).

2.5 Sammanfattning av bakgrund

Sammanfattningsvis kan man säga, att det inte är lätt att behöva byta kultur och därmed också behöva vänja sig vid att leva i en annan. I Sverige finns det många människor, som behövt göra denna anpassning och lära sig ett nytt språk och ett nytt kulturellt mönster. Att lärarna visar intresse för elevernas olika kulturella bakgrunder, är viktigt, för att eleverna ska känna sig stolta över att tillhöra ytterligare en kultur utöver den svenska. Lärarna ska också upplysa eleverna om människors lika värde oavsett bakgrund och hur man ska behandla varandra. Vetskapen om den interkulturella pedagogiken fanns redan på 1980-talet, men ändå är kunskapen kring den på skolorna idag liten. När det gäller högtiderna som firas i de svenska skolorna, kan de elever med tillhörighet i två kulturer, ha olika förhållningssätt till hur de vill göra vid firandet av de kristna högtiderna. Föräldrarnas åsikter om detta har också stor betydelse. Tre förhållningssätt, som vi använder oss av i den kommande analysen av vår undersökning, är 1) att eleverna inte vill och inte får vara med för sina föräldrar, 2) de får inte vara med för sina föräldrar, men de vill själva delta och 3) att eleverna deltar och föräldrarna har inget emot det.

3 Syfte

Eftersom Sverige är ett land dit många invandrar, betyder det att våra skolor blir mer och mer mångkulturella. Det innebär en utmaning för lärarna, när det gäller att uppmärksamma alla elevers högtider. Att ge eleverna mer kunskap om högtiderna och att de får dela med sig av hur de firar till övriga elever, är viktigt. Syftet med det här examensarbetet är att undersöka hur några flerkulturella elever, i skolår sex, upplever att deras religiösa högtider uppmärksammas i sin mångkulturella skola. Vi vill även undersöka hur viktigt eleverna upplever att deras klasskamrater får lära sig om hans/hennes kulturs traditioner och vice versa.

Det vi mer precist vill undersöka i detta examensarbete är:

- Hur upplever eleverna att deras religiösa högtider uppmärksammas i skolan?
- Hur viktigt upplever eleverna att deras klasskamrater får lära sig om hans/hennes kulturs traditioner och vice versa? Vilka argument anger de?
- Vad skiljer katolska och muslimska elever åt när det gäller deras åsikter och vilja att lära sig mer om andra elevers religiösa högtider?

4 Metod

För att ta reda på hur elever idag, upplever att deras andra kultur, utöver den svenska, bemöts i skolan, tog vi kontakt med en stor mångkulturell skola i en liten kommun. Där samtalande vi med rektorn för att få allmän fakta om skolan, exempelvis om hur hög invandratätheten är och hur många olika modersmål som finns representerade. Vi fick också reda på att alla i skolår sex, på skolan, deltar vid firandet av de kristna högtiderna. Frågan om eleverna är med och firar de kristna högtiderna, finns därför inte med i vår frågeställning på grund av att vi fick den här informationen innan vi genomförde intervjuerna. När vi pratat med rektorn tog vi kontakt med lärare för att kunna intervjua några av deras elever.

Skolan, som vi genomförde vår undersökning på, består av ca 50 procent invandrade elever som har ett annat modersmål än svenska. De olika religionerna som finns representerade på skolan är islam (shiiter) och kristendomen (katoliker, ortodoxa och protestanter). De modersmål som det finns lärare till på skolan är arabiska, kroatiska, albanska, kurdiska och farsi (iranska), men det är cirka tolv olika språk som talas på skolan.

Skolan är indelad i fem olika spår, vilket i det här fallet betyder att varje spår har elever från sex till tolv år. Vi tog kontakt med skolår sex i alla de fem spåren då vi valt att göra en kvalitativ studie i form av intervjuer. Vi valde att använda oss av intervjuer i vårt arbete, för att det skulle ge oss användbar och viktig information till det vi ville undersöka. Enkäter hade i vårt fall förmodligen inte fungerat lika bra, med tanke på att vi ville ha mer utförliga svar och dessutom innehåller våra frågor vissa svåra begrepp, som kan behöva förklaras. Dessa klasser har olika lärare och därför har de inte fått samma undervisning, vilket gör att vi får mer bredd på vår studie. Vi inriktade oss på eleverna i skolår sex och det valet gjorde vi på grund av att vi ville att de elever vi intervjuade, skulle ha en viss förståelse för ordet kultur. Om de har det kan de lättare berätta om sina åsikter och upplevelser för oss.

Vår frågeställning besvaras genom intervjuerna och fakta i avsnittet bakgrund, byggd på forskning inom den mångkulturella skolan. Vi har valt framförallt tre huvudböcker till vårt examensarbete och dessa är *Interkulturella perspektiv. Pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer* (Lorentz & Bergstedt, 2006), *Den mångkulturella skolan* (Hultinger & Wallentin, 1996) och *Svenska som andraspråk, i forskning, undervisning och samhälle* (Hyltenstam & Lindberg, 2006). Dessa böcker har vi valt för att de behandlar forskning om den mångkulturella skolan. De författare som vi tar upp här nedan och deras resonemang, är bland annat det vår bakgrundsdel bygger på.

Hans Lorentz är doktorand vid Lunds universitet på Pedagogiska institutionen. Han är ledare för ett forskningsprojekt om Mångkulturell bildning. Hans medförfattare till boken *Interkulturella perspektiv. Pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer* heter **Bosse Bergstedt**, som är docent i pedagogik och även vetenskaplig ledare för Forum för interkulturell pedagogisk forskning. Lorentz och Bergstedts bok har de skrivit tillsammans med andra författare. Den boken bygger på att både forskare och lärare under lång tid arbetat med att få fram en plattform i Sverige för interkulturell pedagogik. Den här boken innehåller ny forskning, vilket innebär ny information om ämnet. Ett kapitel vi använt oss mycket av är det som handlar om andlighetens betydelse för den pedagogiska dialogen och det är skrivit av Margareta Johansson som är doktor i pedagogik. Hennes forskning handlar om barn och ungdomars värld och möjligheter till delaktighet i samhället.

Eva-Stina Hultinger och **Christer Wallentin** är sekreterare i Skolkommittén och redaktörer för boken *Den mångkulturella skolan*. I den skriver sju lärare och sju forskare om det mångkulturella Sverige, både i och utanför skolans värld (Hultinger & Wallentin, 1996). Delar av den här boken handlar om det som vi skriver om i vårt arbete. Exempelvis har Inger Nordheden skrivit ett kapitel om hur barn från olika kulturer, berikar varandra och hur lärarna kan gå tillväga när det sker kulturkrockar bland eleverna. Inger ger även konkreta tips och exempel på vilka krockar som inträffat i just hennes klass. Hon har jobbat drygt 30 år som lärare på en mångkulturell skola i Botkyrka.

Jonas Otterbeck är en annan författare som har skrivit en bok vi använt oss av i vårt arbete. Han är religionshistoriker med islamologisk inriktning (*Sverige Mot Rasism*, 2006). Otterbecks bok heter *Islam, muslimer och den svenska skolan*. I den här boken tar han upp att det numera är vanligt med elever med muslimsk bakgrund i de svenska skolorna. Boken tar upp bland annat kultur och religion, islamiska normer och deras bakgrund, samspel och kommunikation mellan lärare, elever och föräldrar (Otterbeck, 2000). Boken har varit användbar, på grund av att den tar upp olika förhållningssätt om firandet av olika religiösa högtider i skolan.

Kenneth Hyltenstam forskar om tvåspråkighet vid Stockholms universitet och **Inger Lindberg** är professor i svenska som andra språk vid Göteborgs universitet. Dessa två har skrivit en bok som sammanfattar mer än 25 års forskning, när det gäller ämnet svenska som andraspråk (Hyltenstam & Lindberg, 2004). Boken tar upp betydelsen av andraspråksinlärning och vikten av socialisation i skolan, för elever med en annan kulturell bakgrund än den svenska. Vi har skrivit i vårt examensarbete om hur viktigt det är att känna sig hemma i skolan, oavsett ursprung och modersmål. Fakta om det har vi hittat i denna bok som heter Svenska som andraspråk: i forskning, undervisning och samhälle.

4.1 Datainsamling

För att få lov att intervjua barn måste man be vårdnadshavare till barnen om tillåtelse (*Justitieombudsmännens ämbetsberättelse*, 1996/97). Vi skrev därför en lapp (se bilaga 1) som vårdnadshavarna fick skriva under om de tillät oss att genomföra våra intervjuer. Denna lapp lämnade varje lärare ut i sina klasser, till dem elever med en annan kulturell bakgrund än den svenska. När lärarna lämnade ut lapparna, bad vi dem att berätta för eleverna vad vår undersökning går ut på och vad som skulle ske när vi kom. Detta för att eleverna skulle känna sig mer trygga i intervjusituationen och veta vilket ämne intervjun skulle beröra (Doverborg & Pramling, 1985). Sammanlagt lämnades 35 lappar ut till eleverna på grund av att vissa elever endast hade svensk bakgrund och var därmed inte aktuella för vårt arbete. Av alla elever som fick med sig en lapp hem för underskrift av förälder var det sju elever vi inte fick intervjua och fem stycken vi inte fick något svar från. När vi fått tillbaka lapparna insåg vi att vi glömt att eleverna skulle fylla i religionstillhörighet. Vi fick då gå tillbaka och fråga lärarna, vilka religioner de elever som vi fått lappar ifrån tillhörde. Efter det kunde vi sedan välja ut en elev från varje klass. När vi valde ut eleverna tittade vi på vilken religion de tillhörde, för att få representanter från dem olika som fanns att tillgå. I detta fall var det enbart muslimer och katoliker. Det totala antalet elever blev då fem stycken, två katoliker och tre shiamuslimer. Detta antal valde vi på grund av att vi skulle ha längre tid att ägna åt varje elev och för att vi ville ha med representanter från samtliga sju klasser. Vår ambition var inte att kartlägga hur det är på ett generellt plan, utan vi vill gå på djupet och ta reda på dessa fem elevers åsikter. Vi ville undersöka hur just de här eleverna upplever, att deras religions högtider uppmärksammas i skolan.

De elever vi intervjuade var följande:

Elev	Ålder	Ursprungsland	Religion
Pojke A	12	Albanien	Shiamuslim
Flicka A	12	Libanon	Katolik
Flicka B	12	Albanien	Shiamuslim
Pojke B	12	Irak	Shiamuslim
Flicka C	12	Kroatien	Katolik

Innan vi intervjuade de elever som vi valt ut, gjorde vi ett pilottest. Det gjorde vi med en muslimsk pojke från skolår fyra. Vi valde en elev från skolår fyra, för att ta reda på om han förstod våra frågor och om vi fick uttömmande svar. Om den intervjun gick bra borde våra frågor även fungera i skolår sex. Vi upptäckte, efter pilottestet, att vårt ämne kan vara svårt att förstå för elever mellan 10-12 år. Våra frågor var för komplicerade för dem och vi gjorde då vissa justeringar. De blev mer öppna och vi lade till fler följdfrågor som exempelvis ”Du tyckte inte att det var viktigt sa du, hur menar du då?”

4.2 Intervjuer

Vi valde att endast en av oss skulle genomföra de fem intervjuerna och därmed lära sig att använda sig av en bra intervjuteknik. Den andre personen tog kontakt med alla klasser och gav information kring vårt arbete till lärare och elever. Vi delade därmed på ansvaret av vår intervjuinsamling. Endast intervjuaren var med vid intervjutillfället, för att vi inte ville att eleverna skulle känna sig obekväma i onödan. Detta tror vi nämligen hade skett om vi varit två vuxna som intervjuade en elev. Vår intervju var semistrukturerad, det vill säga att vi hade en grundstomme som vi ville att intervjuerna skulle kretsa kring, men att vi var fria i hur vi ställde frågor och uppföljningsfrågor. Den som ska svara har också mer frihet att utveckla svaren på sitt eget sätt. Frågorna ställs inte i samma ordning vid de olika intervjuerna och intervjuprocessen är flexibel (Bryman, 2002). Vi valde att spela in vad som sagts, för att vi ville undvika att skriva ner alla svaren. När man inte använder bandspelare hinner man oftast bara skriva ner delar av det eleverna säger. Konsekvensen blir då att man redan till viss del tolkat och gått miste om värdefull information, men vid inspelning finns hela intervjun med (Doverborg & Pramling, 1985). Det kan också vara ett störande moment, att inte använda bandspelare, för de elever vi intervjuade, på grund av att man får be dem vänta med sina svar ibland för att den som frågar ska hinna med att skriva (Häger, 2001). Vissa känslor och tvekande svar uteblir också i skrift och därmed missar intervjuaren viktig information.

Vi valde under våra intervjutillfällen att sitta i mindre grupprum vid ett bord med en stol på var sida, så att eleven och intervjuaren satt mitt emot varandra. Detta för att vi skulle kunna ha ögonkontakt under hela intervjun. Det förutsätter också att intervjuaren kan frågorna utantill och inte behöver bläddra i sina papper (Doverborg & Pramling, 1985). Platsen där man genomför intervjun ska vara lugn, så att eleverna inte får svårt att koncentrera sig och kan uppehålla ett intresse för frågorna som ställs, vilket Doverborg och Pramling påpekar i sin bok *Att förstå barns tankar* (1985). Vi gjorde alla intervjuer på morgonen, för att eleverna inte skulle känna sig alltför trötta eller hungriga, vilket kan påverka resultatet negativt. Ingen tidsram fanns, utan eleverna fick prata så länge de behövde för vi ville inte stressa dem. Intervjuerna varade mellan 10-15 minuter.

4.3 Databearbetning

Efter intervjuerna lyssnade vi igenom bandet. På ett fåtal frågor tvekade eleverna vad de skulle svara och då fick personen som ställde frågorna göra en omformulering, så att de förstod. Vi skrev inte av svaren ordagrant, då information som inte hörde till frågorna var onödig. Vår validitet anser vi är hög på grund av att våra intervjufrågor stämde väl överrens med vårt syfte och vår frågeställning. Reliabiliteten tycker vi också är hög för att intervjufrågorna var tydliga och det inträffade endast en gång att en elev inte förstod en fråga. Tolkningsfel uppstod inte heller men ibland fick vi tydliggöra betydelsen av orden religion och kultur. Eftersom våra intervjufrågor fungerade relativt bra bland dessa elever i skolår sex, har vi svårt att tro att frågorna hade fungerat avsevärt sämre om vi tillfrågat andra tolvåringar. Alla elever har haft olika lärare och gått i olika spår under sin skoltid. Eftersom de elever vi intervjuade, inte hade fått mer information om sina högtider eller fått berätta om dem, är chansen liten att svaren hade varit annorlunda om vi intervjuat andra elever i samma klasser.

5 Resultat

Här nedan sammanfattas intervju för intervju med varje elev i den ordning som intervjuerna genomfördes. Därefter kommer en sammanfattning av elevernas svar.

5.1 Intervjusvar

Pojke A, shiamuslim

Den här pojken visste inte vad ordet religion betydde, när vi frågade vilken han tillhörde. Vi fick då fråga om han var katolik eller muslim. Under Ramadan dricker de vuxna kaffe eller te, berättar han. Man går upp och äter klockan fem på morgonen. Det är frivilligt för ungdomar under 13 år att vara med och fira Ramadan. Pojken har aldrig fått berätta för sina klasskamrater hur han firar sina högtider hemma, men han tänker inte så mycket på det. Inte heller behöver traditionerna uppmärksammas mer, anser han. I skolan har de inte fått läsa om högtiderna eller sin religion. Han berättar att: ”När vi brukar ha hemspråk så kanske hon (läraren) pratar om någonting, om hur vi haft det och så.” Han tyckte inte att det är viktigt att lära sig hur och vad klasskompisarna firar. Efter en diskussion om varför det skulle vara oviktigt att kunna, svarade vederbörande dock att det kan vara bra att veta om man har en kompis som firar andra högtider än man själv gör. Till exempel berättade han att alla muslimer som vill fira Ramadan gör det, man är nämligen inte tvingad till det. Det menar han kan vara bra för andra att veta som inte firar Ramadan.

Pojke A har inte fått mer kunskap om sina högtider i skolan och de uppmärksammas inte mycket. Detta anser han dock inte vara så viktigt och heller inte att lära sig mer om andra religioners högtider.

Flicka A, katolik

Flickan förstod inte vad vi menade med religion och svarade istället: ”Jag pratar arabiska.” Hon firar jul som här och med det menar hon att de träffar kusiner och äter vanligt julbord, men att det även finns libanesisk mat på det. Hon har inte fått berätta för klassen om hur hon firar hemma. Hon ansåg att de kristna högtiderna inte uppmärksammas tillräckligt i skolan, men kunde inte svara på vad hon skulle vilja göra mer. Det enda de brukar göra vid jul är att sjunga i matsalen och lussa för de andra eleverna. Hon påpekar att hon gärna skulle vilja fira och läsa mer om kristendomens högtider. Däremot ser hon ingen anledning till att hennes klasskamrater ska behöva lära sig mer om hennes religions firande. När vi frågar om hon tycker att det är viktigt att veta hur muslimerna firar, fick vi som svar: ”Nej, vi är inte muslimer, så därför behöver vi inte lära oss det.” När vi frågade varför det är oviktigt att veta hur exempelvis muslimer firar Ramadan tillägger hon att det kanske kan vara bra ändå att lära sig vad de gör.

Flicka A tyckte inte de kristna högtiderna uppmärksammades tillräckligt i skolan. Hon ville lära sig mer om kristendomen och även att firandet skulle få ta mer plats. Mer kunskap om islam och dess högtider var dock inte så intressant.

Flicka B, shiamuslim

Här var det ingen tveksamhet om vilken religion hon tillhörde. Hon kunde svara på frågan direkt. När hennes familj firar Ramadan kommer det gäster hem till dem och de går även och hälsar på andra. De äter goda bakelser som de har bakat själva, de dansar folkdans och är finklädda. Hon talade om att hon inte fått berätta om familjens firande för de andra i klassen och tillägger: ”...det har ingen annan heller vad jag kommer ihåg.” Hon har fått läsa lite i religionsboken om islam i skolan men skulle vilja lära sig mer. Det fanns även en önskan om att alla högtider skulle få ta mer plats. Att kunna mer om andra religioners traditioner skulle också vara roligt, tycker hon. De andra i klassen borde dessutom få ta mer del av hennes religions högtider, eftersom de går i samma klass borde de därför tycka att det är roligt att veta, säger hon.

Flicka B tycker inte högtiderna uppmärksammas tillräckligt, vare sig kristna eller muslimska, men skulle gärna vilja att de gjorde det. Hon skulle också vilja lära sig mer om de andra elevernas traditioner.

Pojke B, shiamuslim

Han var också säker på sin religionstillhörighet. Under Ramadan brukar släkt och vänner gå runt till varandra och barnen får pengar och presenter. Ibland åker de till Jönköping eller Göteborg. När de fastar äter de inte förrän klockan sju på kvällen, efter sju får de dock äta hur mycket de vill: ”Jag fastade en gång, sen orkade jag inte mer.” Man måste inte fasta förrän man har fyllt 15 år, tillägger han. För sina kompisar brukar han tala om vad familjen gjort under exempelvis Ramadan, men inte för klassen. I hans klass har de fått läsa lite om islam i religionsboken, men han lär sig mer hemma, tycker han. Religionernas högtider uppmärksammas tillräckligt i skolan, men han vet inte på vilket sätt. Att veta hur kristna firar är intressant, anser han och på frågan om klasskompisarna borde lära sig mer om hans högtider svarar han: ”Om jag tycker att det är intressant att lära mig om deras, så tycker de samma sak.”

Pojke B anser att högtiderna tar tillräckligt med plats i skolan när det gäller både firandet och kunskapen om dem. Han tycker att det är viktigt att hans klasskamrater får lära sig om de muslimska högtiderna och även att han får lära sig om de kristna.

Flicka C, katolik

Även hon visste vilken tro hon hade. Hon firar påsk precis som vi, familjen målar ägg och vid jul öppnar de paket och går i kyrkan. Missionskyrkan besöker de cirka en gång i månaden. I hennes klass har de inte fått berätta hur de firar hemma, men de har läst om de olika religionernas högtider tillräckligt i skolan, tycker hon. Högtiderna tar även nog med plats i skolan för övrigt. På frågan om hon anser att det är viktigt att veta hur muslimer firar svarar hon: ”Nej, inte speciellt, det är ju roligt att veta hur de firar men det är inte så viktigt för mig, vi firar inte som dem.” Om hon skulle skaffa sig en muslimsk vän vill hon dock lära sig mer om islam och dess högtider. Hon tycker heller inte att det är viktigt att hennes klasskamrater behöver veta mer om hennes religions högtider.

Flicka C tycker att alla högtider och religioner får tillräckligt med plats i skolan. Hon är måttligt intresserad av att lära sig om de muslimska högtiderna.

5.2 Resultatsammanfattning

Vår rapport bygger på datainsamling i form av intervjuer och vid bearbetningen av vårt insamlade material såg vi många likheter mellan elevernas svar. De skillnader som fanns vilar på hur mycket de har kvar av sin ursprungskultur här i Sverige. Vissa elever firar inte andra högtider, eller på annat sätt, än vi med endast svensk bakgrund gör. Andra elever har många traditioner från sin ursprungskultur kvar och anser att det är mycket viktigt att fira dessa högtider.

De muslimska eleverna berättade att under Ramadan får de besök av släkt och vänner eller så hälsar de på andra. Barnen får pengar och presenter under denna högtid och ibland gör familjerna utflykter tillsammans. Under fastan äter de dock bara innan solen går upp och efter att den gått ner, då får de äta hur mycket de vill. De brukar avsluta Ramadan med en stor fest med dans där de oftast klär upp sig, exempelvis bär kvinnor/flickor klänning och har uppsatt hår. Högtiden beskrivs som liknande vår jul.

Katolikerna firar jul och påsk som de som endast har svensk bakgrund gör. De målar ägg vid påsk och öppnar paket vid jul. De berättar också att de äter julbord med exempelvis prinskorv och köttbullar. Det finns också från moderslandet på julbordet, exempelvis libanesisk mat. De går i kyrkan ungefär en gång i månaden.

Ingen av eleverna hade fått berätta i skolan om hur de firar sina högtider, exempelvis Ramadan eller påsk hemma. Eleverna har inte heller fått någon annan information, angående högtiderna, än att vissa fått läsa i sin religionsbok om islam respektive kristendom under sin skoltid.

Två elever, varav en muslim och en katolik, tyckte att högtiderna, både de muslimska och kristna, skulle få mer uppmärksamhet. De tre övriga eleverna tyckte att högtiderna tog tillräckligt med plats, alltså att de uppmärksammades i lagom stor mängd.

De muslimska eleverna tyckte det var viktigt att veta hur och vad de andra eleverna firar. De katolska tyckte inte det, på grund av att de inte själva firar de muslimska högtiderna. Men efter lite eftertanke, där vi frågat varför det är oviktigt att veta vad och hur andra firar, kom de på att det kan vara bra att veta, om exempelvis de skaffar en kompis, som har en annan religion och kulturell bakgrund än de själva.

5.3 Förhållningssätt

I bakgrunden nämner vi olika förhållningssätt som handlar om hur elever och föräldrar kan se på deltagandet gällande de svenska högtiderna i skolan. De olika förhållningssätten är följande:

1. Eleverna vill inte och får inte vara med för sina föräldrar, för att det strider mot deras religion.
2. Eleverna får inte vara med för sina föräldrar, men de vill delta passivt, för att inte utmärka sig för mycket i klassen. Här blir det extra svårt för läraren att veta hur han/hon ska göra eftersom elevernas föräldrar inte vill att de ska vara med, men eleverna själva vill det.
3. Vissa av eleverna kanske inte är särskilt troende, när det gäller deras egen religion och väljer därför att vara med när de kristna högtiderna firas. Även deras föräldrar tillåter detta.

Enligt rektorn, som vi pratade med, kan några få muslimska föräldrar vara emot att deras barn är med vid firandet av kristna högtider, framförallt om de inte har befunnit sig i Sverige särskilt länge. De flesta ändrar dock åsikt när de får insikt i att skolan inte vill omvända elevernas tro, utan bara erbjuda de svenska traditionerna. Rektorn säger också, att alla elever med utländsk bakgrund, själva får välja om de vill delta i firandet av de svenska högtiderna. Vill de inte vara med får de antingen stanna hemma eller sysselsätta sig med något annat under tiden. I skolår sex deltar dock alla elever utan motstånd från föräldrar. Utifrån detta kan vi konstatera att de fem eleverna som vi intervjuade tillhör förhållningssätt tre.

6 Diskussion

6.1 Metod

Vi hade en grundstomme som intervjuerna kretsade kring, men vi var fria när det gällde hur vi ställde frågorna. Detta för att eleverna skulle få så mycket utrymme som de ville, för att prata om hur de firade högtiderna. Religion och kultur är svåra begrepp och därför valde vi att ha färre men mer öppna frågor till eleverna, för att det inte skulle bli för svårt för dem. Två av de elever vi intervjuade visste inte vad som menades med ordet religion, vilket vi tycker är underligt eftersom eleverna går i skolår sex och har ämnet religion på schemat. Detta medförde att vi fick ge eleverna olika alternativ att välja på, alltså fråga dem om de var till exempel muslimer eller katoliker. Eftersom vi hade en del svåra begrepp i våra frågor som ibland behövde utvecklas, kan vi tänka oss att vi fått ut ännu mer information om vi gjort vår undersökning på högstadiet.

Som vi nämnt, i metoddelen, valde vi att göra en kvalitativ studie i form av intervjuer, därför att tankar och värderingar fångas upp och de går inte att mäta i siffror som man alltid gör med enkäter (Bryman, 2002). Vid en enkätundersökning blir det lättare bortfall i undersökningen, eftersom delar av enkäten går förlorad, om eleven inte förstår frågorna. Detta kan man undvika i en kvalitativ undersökning, genom att personen som intervjuar kan gå olika vägar, så att eleven förstår frågorna.

Lapparna som vi lämnade ut till föräldrarna om underskrift för godkännande om att få intervjua deras barn, innehöll inte frågan om vilken religionstillhörighet de hade. Detta fick vi istället fråga läraren om i efterhand. Felet hade vi kunnat undvika om vi hade skrivit lappen mer noggrant. Informationen som stod överst på lappen, om vad vårt examensarbete skulle handla om, kunde också ha varit bättre förklarad. Vi borde även ha skrivit att elevernas svar var anonyma. De sju elever som hade svarat nej på frågan om vi fick intervjua dem, kanske inte ville eller så fick de inte för sina föräldrar. En anledning kan vara att de möjligen tycker att deras firande är privat.

Att vi gjorde vårt pilottest med en elev från skolår fyra beror på att elever i skolår fem och sex går tillsammans. Hade vi då genomfört testet med en femma, är risken större att eleven talade om vilka intervjufrågorna var för sexorna. Vi hade kunnat göra pilottestet med en elev från skolår sex på en annan mångkulturell skola, men det finns ingen mer i denna kommun. Hade vi gjort pilottestet på en mångkulturell skola i en annan kommun, är det inte säkert att den elevens svar hade hjälpt oss, på grund av att en annan policy tillämpats där, än på vår valda skola. Med det menar vi att den skolan kanske mer gått in för att uppmärksamma alla elevers kulturella bakgrunder och då hade förmodligen eleven förstått intervjufrågorna bättre och därmed givit oss mer utvecklade svar. Detta hade inte bistått oss med att se om vi behövt ändra våra frågor, för att få rikare svar av våra aktuella elever.

6.2 Resultat

Vi intervjuade muslimer och katoliker till vårt arbete och deras religioner och traditioner skiljer sig åt (se s. 8 – 10). Borzarslan (2001) påpekar att det är viktigt för eleverna att lärarna visar och berättar varför traditionerna är en stor del av livet. I Sveriges grundlagar (Holmberg, & Stjernquist, 1980) står det också att religiösa och etniska minoriteter ska få behålla och utveckla sin egen kultur här i Sverige. Eleverna som vi intervjuade berättade dock att de inte fått mer information om de egna eller andras traditioner av lärarna. Några hade fått den kunskap de har angående högtiderna från religionsboken. Borzarslan (2001) skriver också att man som lärare bör uppmärksamma de olika högtiderna, svenska och inte svenska. Eleverna ska få berätta om sina upplevelser kring firandet för sina kompisar i klassen. De elever vi intervjuade hade aldrig fått berätta för klassen om vilka högtider de firar och hur de gör det. En elev berättade att hans modersmållärare brukar fråga vad han gjort under högtiden som varit.

Den andra frågan som finns redovisad i resultatsammanfattningen handlar om hur muslimerna firar Ramadan och om hur katolikerna firar påsk respektive jul. Den frågan kom precis efter de allmänna frågor vi ställde som exempelvis: ”Hur är det med dig?”, ”Vad har du gjort i helgen?” och ”Vilken religion tillhör du?”. Anledningen till att vi ställde frågan om hur muslimerna och katolikerna firade sina högtider hemma med familjen och att den finns med i resultatet beror på att den är personlig. Eftersom de fick berätta hur de firade i just sin familj märkte eleverna förhoppningsvis att den som intervjuade var intresserad av hans/hennes svar och att vad just han/hon sade hade stor betydelse för vår undersökning.

Sista frågan som vi ställde handlar om huruvida eleverna tycker att det är viktigt att få kunskap om hur andra firar sina högtider som inte har samma religion som de. Här hade eleverna olika åsikter. Katolikerna ansåg inte att de ville veta mycket mer om exempelvis de muslimska högtiderna eftersom de inte firar dessa själva. Muslimerna tyckte däremot att det är bra att ha kunskap om andras högtider. Denna skillnad mellan katoliker och muslimer, tror vi beror på att katolikerna är kristna, vilket många infödda svenskar är. Muslimerna däremot skiljer sig i sin tro från kristendomen och känner mer behov av att anpassa sig till den religion som är övervägande i Sverige.

Johansson (2006) skriver att många elever, som går på mångkulturella skolor anser att de lär sig om andra kulturer och religioner. Främst de muslimska eleverna, som vi intervjuade, tyckte också att det var viktigt att lära sig om de andra klasskamraternas högtider. Men eleverna ansåg inte att de fick mycket information om de olika religionerna. Herlitz (1991) påpekar att ju mer man vet om andras kulturer och om sin egen, desto lättare blir det att förstå och möta andra kulturer. Vi anser att det är anmärkningsvärt att lärarna som arbetar på en mångkulturell skola inte uppmärksammar elevernas olika högtider mer. I den litteratur vi läst har vi lärt oss hur viktigt det är att pedagogerna ska visa intresse för elevernas olika kulturer. Det är viktigt för att de ska känna sig stolta över att tillhöra två kulturer. Denna fråga kommer att bli mer och mer viktig på grund av att det svenska samhället blir allt mer pluralistiskt, det vill säga att mångfalden ökar.

Det rådde delade meningar i frågan om eleverna tyckte att högtiderna uppmärksammas tillräckligt i skolan. Ingen av dem kunde utveckla sitt svar om varför högtiderna skulle få mera eller mindre plats i skolan. Förmodligen för att eleverna aldrig hade tänkt på denna fråga tidigare var det svårt för dem att utveckla ett svar. Detta är också en anledning till varför vi tror att vi hade fått mer uttömmande svar om vi frågat äldre elever. De hade kanske haft lättare att ta till sig frågan och givit ett rikare svar.

Det är intressant att samtliga elever från skolår sex på denna skola ingår i förhållningssätt tre. När det gäller förhållningssätt ett är ofta föräldrarna till eleverna så troende att även vissa skolämnena blir problematiska. Föräldrarna vill gärna inte att deras barn deltar i musiken på grund av att vissa sångtexter är kristna eller tillhör den svenska kulturen. Beijer (1989) menar dock att exempelvis musik är viktigt för att dem som kommer från vissa andra kulturer ska få förståelse och respekt för den svenska kulturen. Rektorn berättar, att vid samtal med föräldrarna poängteras vikten av deltagandet i ämnet musik för att barnen senare ska få betyg i det. Efter ett sådant samtal kommer oftast föräldrar och rektor överrens om att barnen ska delta i ämnet musik. Ett litet fåtal som inte accepterar detta väljer oftast själva att låta barnen gå på en muslimsk skola istället. Myrman (1993) menar att det kan vara ett problem för vissa människor när det gäller att komma in i det svenska samhället. Vid förhållningssätt två, men även ett och tre, påpekar Otterbeck (2000) att man inte får nedvärdera föräldrarnas religion och därmed inte heller deras åsikter om deltagande vid de kristna högtiderna. Vill barnen vara med vid firandet av dessa är det då bäst att respektera föräldrarnas åsikter och låta eleverna göra något annat när de andra till exempel är i kyrkan. De elever vi intervjuade tillhör förhållningssätt tre och deltar vid firandet av de kristna högtiderna i skolan och deras föräldrar har inget emot det. Vi tror att de elever som vi intervjuat och även andra på samma skola, som har tillhörighet i en till kultur, inte känner sig utanför. Några elever som går på en mångkulturell skola i Sverige har enligt Johansson (2006) sagt att de inte känner sig utanför på skolan eftersom de flesta elever tillhör olika kulturer och religioner.

Förhållningssätten som analysverktyg i vår uppsats skulle kunna ha varit mer användbara om de tre förhållningssätten fanns representerade på vår valda skola. Nu hamnar dock alla elever i ett av de tre förhållningssätten. Det är ändå positivt att eleverna väljer att vara med och delta vid firandet av två religioners högtider. Det betyder att eleverna känner att de tillhör två kulturer, vilket är bra.

6.3 Ämnet

Vi valde att göra denna undersökning på grund av ett stort intresse för interkulturell pedagogik. I vårt land blir det fler och fler människor som har en annan kulturell bakgrund än den svenska vilket gör vårt ämne mycket relevant. I den framtida mångkulturella skolan kommer lärarens kompetens, när det gäller att uppmuntra och stödja eleverna i sin tvåspråkighet och kulturella bakgrund, att vara viktig. Vi valde att ta reda på vad eleverna tyckte eftersom vi ville få en rättvis bild av hur mycket högtiderna egentligen uppmärksammas i skolan. Hade vi frågat lärarna är det inte säkert att de talat om hur de bidrar till kulturell förståelse bland eleverna utan hur de borde göra.

7 Referenser

- Allwood, C-M. (2000). Kulturell och social påverkan I:C.M. Allwood & E. Franzén, (Red.), *Tvärkulturella möten: grundbok för psykologer och socialarbetare*. (pp. 81-89). Stockholm: Natur och Kultur.
- Beijer, M. (1989). *Interkulturellt synsätt i undervisning och läromedel*. Stockholm: Skolöverstyrelsen och Statens institut för läromedelsinformation.
- Bozarslan, A. (2001). *Möte med mångfald. Förskolan som arena för integration*. Hässelby: Runa förlag AB.
- Broomé, C. (1985). *Den katolska vägen. Kortfattad troslära*. Vallentuna: Förlagshuset Hagaberg.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber Ekonomi.
- Cowen, R. (1997). Intercultural education and the Pacific Rim, in D. Coulby, J. Gundara & C. Jones (Red.), *Work Yearbook of education 1997: intercultural education*. (pp. 68-79). London: Kogan Page.
- Doverborg, E., & Pramling, I. (1985). *Att förstå barns tankar*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB.
- Haglund, C. (2004). Flerspråkighet och identitet. I K. Hyltenstam, & I. Lindberg (Red.), *Svenska som andraspråk, i forskning, undervisning och samhälle*. (pp. 359). Lund: Studentlitteratur.
- Herlitz, G. (1992). *Svenskar. Hur vi är och varför vi är som vi är*. Uppsala: Konsultförlaget AB.
- Hjärpe, J. (2002). *Omvärldsbildning. Islam och traditionen. Religion i förändring*. Nävekvarn: Förlaget Trädet.
- Holmberg, E., & Stjernquist, N. (1980). *Grundlagarna med tillhörande författningar*. Stockholm: PEA Nordstedt och Söners förlag.
- Hyltenstam, K., & Lindberg, I. (2004). *Svenska som andraspråk, i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Häger, B. (2001) *Intervjuteknik*. Stockholm: Liber.
- Johansson, M. (2006). Andlighetens betydelse för den pedagogiska dialogen. I H. Lorentz, & B. Bergstedt (Red.), *Interkulturella perspektiv. Pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. (pp. 155-176). Lund: Studentlitteratur.
- Justitieombudsmännens ämbetsberättelse*. (1996/97). Hämtad 7 december, 2006, från <http://www.riksdagen.se/debatt/9697/forslag/jo01/jobok276.htm>

- Lorentz, H. (2006). Interkulturell kompetens. En pedagogisk utvecklingsmodell. I H. Lorentz, & B. Bergstedt (Red.), *Interkulturella perspektiv. Pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. (pp. 114). Lund: Studentlitteratur.
- Lumholdt, H. (2000). *Kulturmöte i juletid*. *Förskolan*, 10, 32-34.
- Läraryrket. (2002). *Lärarens handbok*. Solna: Tryckindustri Information.
- Myrman, B. (1993). Rasism, ett ungdomsproblem. *Tidskriften uppväxtvillkor*, 3, 5-9.
- Nordheden, I. (1996). Barn från olika kulturer berikar varandra. I E-S. Hultinger & C. Wallentin (Red.). *Den mångkulturella skolan*. (pp. 54-65). Lund: Studentlitteratur.
- Otterbeck, J. (2000). *Islam, muslimer och den svenska skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Pascalidou, A. (2003). *Svartskallar, så funkar vi*. Uppsala: Publishing House.
- Sigrell, B. (1990). *Vad är psykologi?* Göteborg: Esselte Studium AB.
- Skolverket. (2000). *Grundskolan. Kursplaner och betygskriterier*. Stockholm: Skolverket och Fritzes.
- Skolöverstyrelsen. (1980). *Läroplan för grundskolan. Lgr 80*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.
- Sverige Mot Rasism*. (n.d.). hämtad 7 december, 2006, från http://www.sverigemotrasism.nu/templates/svNormal_3444.asp

Hej!

Vi är två tjejer som läser sista terminen på Lärarhögskolan i Jönköping. Vi ska skriva ett examensarbete och då valt att skriva om barn i den svenska skolan som har flera kulturer. Därför vi vill ha er tillåtelse till att eventuellt intervjua ert barn.

- Ja, ni får intervjua vårt barn.
- Nej, ni får inte intervjua vårt barn.

När ni fyllt i lappen vore vi tacksamma om ni lämnade den till Namn Namnson senast den 14 november.

Tack på förhand
Cecilia och Angelica

Elevens namn

Förälders namn

Intervjufrågor

- Hur är det med dig idag?
- Vad gjorde du på novemberlovet?
- Hur kändes det att komma tillbaka till skolan?
- Vad har du för religion?
- Hur firar din familj Ramadan/jul?
- Brukar du få berätta om hur din familj firar Ramadan/jul för dina klasskompisar?
 - Hur då?
- Hur har dina lärare under din skoltid gjort för att du ska få lära dig mer om dina religiösa högtider?
- Tycker du att dina religiösa högtider uppmärksammas tillräckligt i skolan?
 - På vilket sätt då?
- Tycker du att det är viktigt för dina klasskompisar att lära sig mer om dina religiösa högtider och hur din familj firar dem?
 - Hur tänker du då?
- Vill du lära dig mer om dina klasskompisars högtider och hur de firar?
 - Varför? Varför inte?